

ABORDĂRI PEDAGOGICE ÎN FORMAREA BIBLIOTECARILOR: DE LA TEORIE LA APLICABILITATE PRACTICĂ

PEDAGOGICAL APPROACHES IN LIBRARIAN TRAINING: FROM THEORY TO PRACTICE

CZU: 023.5:37.018.46

<https://doi.org/10.59295/spd2025s.13>

Lilia POVESTCA

ORCID: 0000-0002-4761-2384

e-mail: lilia.povestca26@gmail.com

Biblioteca Națională a Republicii Moldova, Chișinău, Republica Moldova

Summary. *This article addresses the issue of pedagogical methods used in the continuing professional development of librarians, emphasizing their importance in enhancing the efficiency and practical applicability of training processes. The research is based on two complementary methodological approaches: a documentary analysis of specialized literature and a quantitative study conducted through a questionnaire applied to librarians in the Republic of Moldova. The findings reveal a clear preference for participatory and interactive methods – such as training sessions, workshops, and case studies – over traditional approaches like lectures. Additionally, there is an increasing openness toward modern, flexible methods tailored to adult learning styles and the professional realities of library work. The conclusions highlight the need to adapt training strategies to the actual needs of librarians, by leveraging their professional experience, available resources, and institutional context, with the aim of fostering ongoing development of key professional competencies.*

Keywords: *Continuing professional development, librarians, pedagogical methods, adult learning, interactive training.*

INTRODUCERE

Procesul de formare a bibliotecarilor presupune o abordare pedagogică sistematică, axată pe eficiență și aplicabilitate practică. Instruirea acestor specialiști se fundamentează pe un demers coerent, alcătuit dintr-o serie de componente esențiale, care acționează sinergic pentru a asigura relevanța și calitatea formării.

Dintre toate componentele, metodele de formare ocupă un rol central, fiind considerate structurale în facilitarea transferului real de competențe de la nivel teoretic la cel practic.

În cadrul acestui articol, accentul va fi pus în principal pe metodele pedagogice utilizate în formarea bibliotecarilor, întrucât acestea influențează în mod direct gradul de implicare activă a participanților, eficiența procesului de învățare și aplicabilitatea cunoștințelor dobândite în activitatea profesională de zi cu zi.

MATERIAL ȘI METODĂ

Prezenta cercetare se bazează pe două direcții complementare: analiza documentară și cercetarea empirică cantitativă. În prima etapă a fost analizată literatura de specialitate, cu accent pe metodele de instruire și aplicabilitatea acestora în contextul activității infodocumentare. Etapa a doua a inclus aplicarea unui chestionar bibliotecarilor, în cadrul unei cercetări doctorale, vizând identificarea percepțiilor și preferințelor privind metodele utilizate în formarea continuă.

REZULTATE ȘI DISCUȚII

În contextul reformelor actuale din domeniul formării profesionale continue, accentul se deplasează tot mai mult către participantul la formare, adică spre bibliotecarul ca adult în proces de învățare. Specialiștii în educația adulților susțin că procesul de instruire trebuie să fie centrat pe nevoile reale ale celui care învață, acordând o atenție sporită întrebărilor „cum învățăm” și „de ce avem nevoie să învățăm”, nu doar „ce trebuie învățat” [1, p. 135].

Pentru a înțelege locul și funcția metodelor în ansamblul procesului de formare, este utilă o privire de ansamblu asupra întregului circuit praxiologic, format din următoarele elemente interdependente: scop și obiective, participanți, formator, conținut, norme, metode, resurse.

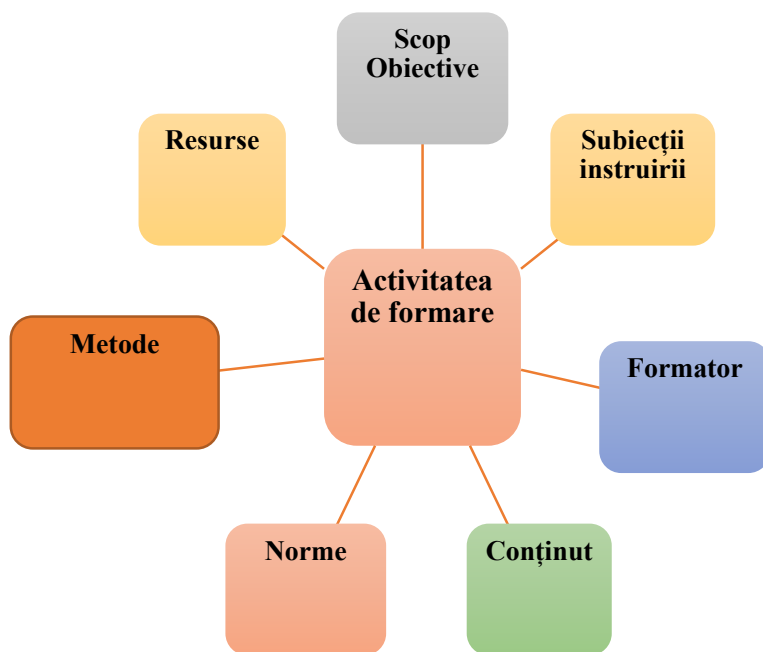

Figura 1. Structura activității de instruire

Sursa: Elaborată de autoare.

În continuare caracterizăm fiecare componentă în parte:

- *Scopul și obiectivele* (definesc direcția și rezultatele urmărite prin activitatea de formare);
- *Subiecții supuși instruirii* (sunt bibliotecarii participanți, a căror pregătire trebuie cunoscută pentru o instruire eficientă);
- *Formatorul* (persoană cu abilități specifice, care facilitează învățarea și dezvoltarea profesională);
- *Conținutul* (reprezintă totalitatea subiectelor ce trebuie însușite în procesul de formare);
- *Normele* (se referă la regulile pedagogice și etice care structurează desfășurarea instruirii);
- *Resursele (mijloacele)* (cuprind materialele, suporturile tehnice și platformele care susțin procesul de învățare).

Metodele de instruire – „exercită o influență mai mult sau mai puțin profundă de raționalizare și adevare a tuturor celorlalte componente, în direcția obținerii unor rezultate superioare” [2, p. 15]. Ele sunt instrumente didactice de bază, a căror alegere influențează eficiența instruirii și integrarea celorlalte componente.

Potrivit literaturii de specialitate, există o gamă largă de metode aplicabile fie în afara, fie la locul de muncă. Alegerea acestora trebuie să țină cont de obiectivele instruirii, conținut, mediul de desfășurare (timp, infrastructură), precum și particularitățile participanților (stiluri de învățare, experiență, etapele procesului de învățare). „Cea mai bună metodă” este cea care permite atingerea obiectivelor cu cele mai mici costuri [2, p. 126]. Aplicarea modelelor moderne vizează modelarea comportamentală a personalului, de exemplu: ședințe care încep cu vizionarea de filme, discuții ghidate, valorificarea experienței participanților, studii de caz, problematizarea, metoda proiectelor, simularea etc. Pentru o formare eficientă, este recomandată utilizarea metodelor care valorifică experiența anterioară a cursanților și pun în relație cunoașterea teoretică cu aplicabilitatea practică.

În opinia lui I. Cerghit [3], metodele utilizate în organizarea unei instruiți eficiente impulsionează dezvoltarea personalității celui care învață. Metodele de instruire utilizate în cadrul programelor de formare continuă în biblioteci sunt selectate în funcție de forma de organizare a activităților educaționale și de obiectivele urmărite. Acestea oferă răspunsuri nu doar la întrebarea „cum se predă”, ci și la „cum învață bibliotecarii”, influențând atât strategiile de livrare, cât și conținutul programelor. De cele mai multe ori, metodele aplicate sunt rezultatul creativității și expertizei formatorilor, dar și al adaptării la realitățile și resursele instituțiilor de bibliotecă [4, p. 39].

Stabilirea metodelor de formare trebuie să țină cont de caracteristicile învățării adulte – în special autonomia, experiența profesională anterioară, motivația intrinsecă și nevoia de aplicabilitate imediată. Formarea eficientă a bibliotecarilor presupune alinierea metodelor pedagogice la interesele, nevoile și contextul de lucru al participanților, permițând astfel dezvoltarea reală a competențelor profesionale.

Unii specialiști în infodocumentare, la fel sugerează că formarea continuă poate fi realizată în instituții speciale sau la locul de muncă cu aplicarea diferitor metode de autoinstruire, schimb de experiență, organizarea cursurilor speciale, seminarelor, trainingurilor etc. susținute atât de experți invitați, cât și de cei mai calificați angajați ai bibliotecii în sine [5, p. 588].

În urma analizei ofertelor educaționale furnizate de centrele de formare nonformală în domeniul biblioteconomiei, observăm că cele mai frecvente forme și metode de instruire sunt atelierele, reprezentând cca 65% din total, urmate de traininguri, cu o pondere de aproximativ 26%, având o durată medie de patru ore academice.

Pe parcursul anilor, se constată o tendință de diversificare a formelor și metodelor de instruire ale bibliotecarilor. Prin urmare, în ofertele educaționale naționale ale prestatorilor de formare continuă pentru bibliotecari se regăsesc diverse formate moderne, cum ar fi: masterclass-uri, briefinguri online, conferințe, sprint start-up-uri, sesiuni Skype, webinare informative, întâlniri de brown bag, mash-upuri etc. Cu toate acestea, ele sunt într-un număr restrâns. Deseori activitățile educaționale a formatorilor, din dorința de a transmite cât mai multă informație, iau forma doar a unor prelegeri. Din motive financiare, unii specialiști consideră că înlocuirea atelierele, de la grupuri mai mici, cu prelegerile teoretice, la întâlniri în masă poate fi justificată și înțeleasă [6, p. 37]. Considerăm că, procedând astfel, se riscă diminuarea motivației bibliotecarilor de a participa, pe viitor, la activități de formare. De asemenea, predomină situația când formatorii prezintă participanților doar informații teoretice despre un anumit subiect. Nu poate fi exclusă metoda prelegerii, dar recomandăm prezentări interactive ale conținutului, care să permită intervenția participanților și formularea de răspunsuri pe baza celor studiate. Potrivit principiilor organizării instruirii adulților, se recomandă ca prezentările formatorului să constituie 10-15% din timpul total al instruirii, fiind urmate de exerciții practice și aplicații.

Analiza datelor obținute în urma aplicării chestionarului relevă o serie de tendințe semnificative privind preferințele bibliotecarilor din Republica Moldova în ceea ce privește metodele utilizate în formarea lor profesională continuă. În mod clar, respondenții valorizează metodele care oferă interactivitate, aplicabilitate practică și flexibilitate.

Astfel, între criteriile luate în considerare la alegerea unui program de formare, bibliotecarii indică în proporție de 48,8% importanța formei de organizare a instruirii, iar 33,3% subliniază relevanța metodelor utilizate. Aceste opțiuni confirmă orientarea practicienilor spre o învățare activă și contextualizată, în detrimentul abordărilor formale și rigide.

În ceea ce privește metodele concrete de instruire preferate, majoritatea respondenților (71,9%) au indicat trainingurile profesionale ca formă principală de organizare a instruirii. De asemenea, alte metode cu un grad ridicat de preferință includ: atelierele de lucru – 60,3%; exemplele de bune practici – 53,5%; seminariile – 39,3%; stagiile de perfecționare – 36,4%; mesele rotunde – 23,3%; dezbaterile – 18%.

În schimb, metodele mai tradiționale, precum lecțiile publice (14,5%) și prelegerile (10,9%), sunt mai puțin preferate, ceea ce confirmă o tendință generală de orientare spre învățarea colaborativă și experiențială [7, p. 116].

Răspunsurile oferite reflectă, totodată, o deschidere către forme alternative de dezvoltare profesională, precum: seminarele interactive, care facilitează schimbul de idei și soluționarea situațiilor-problemă [8, p. 306]; cooperarea și schimbul de informații în cadrul sistemului național de biblioteci, participarea la proiecte comune, reuniuni profesionale, conferințe și simpozioane naționale și internaționale; vizitele de studiu, excursiile tematice și elaborarea de bibliografii specializate; implicarea activă a asociațiilor profesionale în organizarea cursurilor moderne și a activităților de perfecționare; participarea la proiecte naționale și internaționale, precum și la Școli de Vară, menite să faciliteze schimbul de idei și bune practici [9].

Considerăm oportun să specificăm că există o legătură și condiționare reciprocă între metodă și condițiile de organizare a procesului de instruire continuă a bibliotecarilor, care pot fi de diferit tip (tradițional, online, mixt) și formă (colectivă, pe echipe, individuală). Apelând la recomandările specialiștilor din pedagogie, remarcăm că la transmiterea unor cunoștințe noi în cadrul cursurilor, la elaborarea unor concepte, rezolvarea unor probleme, formarea atitudinilor este preferată discuția sau dezbateră în colectiv; pentru efectuarea unor aplicații practice este mai eficientă activitatea pe echipe; la studierea aprofundată pe baza textelor științifice, profesionale sau instruirea programată este recomandată metoda individuală [10, p. 11]. De asemenea, selecția și combinarea metodelor trebuie realizate în funcție de anumiți parametri, cum ar fi: obiectivele urmărite, conținutul vizat, particularitățile cantitative și calitative ale grupului de cursanți, timpul disponibil de învățare, experiența formatorului etc.

În funcție de caracteristicile specifice fiecărei biblioteci, de nevoile angajaților și de evoluțiile în domeniul infodocumentar și tehnologic, identificăm diverși factori care influențează metodele utilizate în formarea continuă a bibliotecarilor, precum: disponibilitatea tehnologică, resursele financiare, cerințele profesionale, cultura organizațională a instituțiilor bibliotecare etc. Implementarea unei strategii eficiente de formare continuă necesită o analiză detaliată a acestor factori și o abordare personalizată, care să răspundă atât cerințelor instituționale, cât și nevoilor individuale ale bibliotecarilor.

Tabelul 1. Factori-cheie în utilizarea metodelor de formare continuă a bibliotecarilor

Factor	Descriere	Impact privind metodele de formare
Tehnologia disponibilă	Progresul tehnologic și accesul la platforme online, software educațional.	Permite utilizarea de metode moderne, cum ar fi e-learning, webinare, platforme de formare online, tutoriale video etc., care facilitează învățarea la distanță.
Resursele financiare	Disponibilitatea bugetului pentru formarea continuă a bibliotecarilor.	Limitările financiare pot determina preferința pentru metode de formare mai ieftine, cum ar fi cursuri online gratuite sau instruire la locul de muncă.

Tendențele educaționale și biblioteconomice	Modificările în teoria educațională, precum învățarea activă, învățarea centrată pe participant și utilizarea tehnologiilor educaționale.	Încurajează metode interactive și flexibile, cum ar fi: învățarea bazată pe proiecte, cursuri colaborative, învățarea activă și simulări.
Nevoile și așteptările bibliotecarilor	Diferitele nivele de experiență și specializările bibliotecarilor, în funcție de rolul acestora (bibliotecar, manager, specialist IT etc.).	Necesită formate personalizate de învățare, adaptate pentru începători, bibliotecari avansați sau pentru anumite specializări.
Accesibilitatea și flexibilitatea	Necesitatea de a oferi opțiuni care pot fi accesate de oriunde și în orice moment, datorită diverselor programe de lucru ale bibliotecarilor.	Favorizează cursurile online și resursele de învățare asincrone, care permit accesibilitate 24/7 și flexibilitate în ritmul de învățare.
Cerințele profesionale și reglementările	Reglementările și cerințele instituționale care impun dezvoltarea continuă a competențelor profesionale.	Poate impune formarea continuă sub formă de cursuri certificate sau module de formare obligatorii, pentru a corespunde cerințelor profesionale.
Cultura organizațională	Atmosfera de învățare și sprijinul oferit de instituțiile bibliotecare în dezvoltarea profesională continuă.	Poate stimula implementarea unor programe de mentorat, workshop-uri interne și colaborări între colegi pentru învățare continuă și schimb de bune practici.
Evaluarea impactului formării	Măsurarea succesului și eficienței formării prin sondaje de satisfacție și evaluări ale performanței profesionale a bibliotecarilor.	Oferă feedback pentru ajustarea metodelor de formare, îmbunătățind continuu calitatea cursurilor și formatele de instruire pe baza feedback-ului participanților.
Colaborarea și parteneriatele	Colaborarea între biblioteci, organizații profesionale și instituții educaționale, precum și parteneriatele cu furnizori de formare externi.	Permite crearea unor programe comune de formare și accesul la experți externi prin parteneriate, oferind resurse suplimentare și expertiză diversă.
Feedback-ul utilizatorilor	Opiniile și sugestiile participanților la cursuri, obținute prin chestionare, interviuri sau sesiuni de evaluare post-curs.	Permite îmbunătățirea continuă a metodelor de formare, ajustându-le pentru a răspunde mai bine nevoilor și preferințelor bibliotecarilor.

Sursa: Elaborată de autoare.

CONCLUZII

În contextul formării profesionale continue a bibliotecarilor, pe baza analizei literaturii de specialitate din domeniul pedagogiei, identificăm direcții metodologice care pot fi adaptate și aplicate în procesul de perfecționare profesională, cu accent pe specificul activităților biblioteconomice. Se evidențiază o orientare spre metode didactice care valorizează implicarea activă a participanților în procesul de învățare, contribuind la dezvoltarea competențelor informaționale, tehnologice și de comunicare necesare în gestionarea eficientă a resurselor documentare. Pentru a asigura eficiența programelor de formare continuă, acestea trebuie să fie flexibile, centrate pe bibliotecar și să stimulează învățarea activă, reflexivă și relevantă profesional.

În concluzie, rezultatele chestionarului evidențiază preferința clară a bibliotecarilor pentru metodele de formare participative, aplicative și centrate pe experiența profesională, ceea ce confirmă nevoia de adaptare a programelor de formare la realitățile și provocările actuale ale profesiei. Alegerea metodelor de formare continuă depinde de diverși factori, precum disponibilitatea tehnologică, resursele financiare, cerințele profesionale și cultura organizațională a instituțiilor bibliotecare

REFERINȚE:

1. SOLOVEI, R. Formarea continuă a cadrelor didactice în cheia conceptului educație centrată pe cel ce învață. In: *Dimensiuni ale educației centrate pe cel ce învață*. Chișinău, CEP USM, 2011, pp. 134-141. ISBN 978-9975-71-189-0.
2. Manual de psihologia muncii și organizațională. Iași: Polirom, 2004. 376 p. ISBN 973-681-536-6.
3. CERGHIT, I. Metode de învățământ. București: Ed. didactică și pedagogică, 1976, 190 p.
4. STAVER, M. Incluziunea digitală a bibliotecarilor din învățământ: forme și metode moderne. In: *Magazin Bibliologic*. 2021, nr. 3-4, pp. 36-40. ISSN 1857-1476.
5. КАЛЕНОВ, Н.Е, ЦВЕТКОВА, В.А. Новые вызовы в библиотечно-информационном пространстве: современные кадры – забота самих библиотек. В: *Библиотековедение*. 2017, Том. 66, № 5, с. 587-591. ISSN 0869-608X. DOI: 10.25281/0869-608X-2017- 66-5-587-591.
6. MALEŠEV, T., TOPALOV, O., RADOVANOVIĆ, S. The Need for Continuous Professional Development of Librarians - a Benefit to the Individual and Society. In: *Bosniaca: Journal of the national and University Library of Bosnia and Herzegovina* [online]. 2022, vol. 27, nr. 27, pp. 35-48. [citată 22.06.2025]. ISSN 2303-8888. Disponibil: DOI: <https://doi.org/10.37083/bosn.2022.27.35>
7. POVESTCA, L. Formarea profesională continuă a personalului de specialitate din bibliotecile Republicii Moldova: starea de fapt și perspective: 572.02 – In-

- fodocumentare; biblioteconomie și știința informării: Teză de doctor în științe ale comunicării. Chișinău, 2024. p. 116. Disponibil: <https://www.anacec.md/files/PovestcaL-teza.pdf>
8. *Manual de pedagogie*. București: ALL, 2008. 567 p. ISBN 978-973-571-632-5.
 9. POVESTCA, L. Competența – element de bază în formarea profesională continuă a personalului de specialitate din bibliotecile Republicii Moldova. În: *Biblioteca: revista de bibliologie și știința informării* [online]. 2020, nr. 1, pp. 5-8. [citat 24.06.2025]. Disponibil: https://www.bibnat.ro/dyn-doc/publicatii/Revista%20Biblioteca%201_2020%20completa%20site.pdf
 10. CERGHIT, I. ș.a. *Prelegeri pedagogice*. Iași: Ed. Polirom, 2001. 480 p.